

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ЗА СПЕЦИЈАЛНУ ЕДУКАЦИЈУ
И РЕХАБИЛИТАЦИЈУ**

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Веће за мастер, специјалистичке и докторске студије Универзитета у Београду - Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на основу члана 123. став 3. и члана 128. Закона о високом образовању ("Службени гласник Републике Србије", бр. 76/2005), члана 52. тачка 12. Статута Факултета и предлога Одељења за сурдологију, на седници одржаној 31.05.2016. године, донело је одлуку о образовању Комисије за оцену и јавну одбрану урађене докторске дисертације *Специфичност организације слободног времена глуве и наглуве деце у породици и интернату* кандидата мр Стевана Несторова у саставу:

др Надежда Димић, редовни професор, Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију
ужа научна област – *Сурдологија*
датум избора 23.04.2004. год. Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

др Јасмина Ковачевић, редовни професор, Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију
ужа научна област – *Сурдологија*
датум избора 15.07.2009. год. Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

др Ивица Радовановић, редовни професор, Универзитет у Београду –
Учитељски факултет
ужа научна област – *Педагогија*
датум избора 15.09.2003. год. Универзитет у Београду – Учитељски факултет

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Стеван Несторов је рођен у Земуну, 10.05.1978. године, где је завршио основну и средњу школу. Дефектолошки факултет у Београду уписао је 1997. године и дипломирао 2002. године на одсеку за сурдологију.

Последипломске студије на Дефектолошком факултету – научно подручје Сурдологија уписао је 2002. године. Магистарски рад под називом „Говорно језички дефицити код вишеструко ометене деце оштећеног слуха“ одбранио је на Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију 2009. године.

Од 2002. године запослен је у Основној школи за децу оштећеног слуха „Радивој Поповић“ у Земуну, на радном месту дефектолога-васпитача у интернату.

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

СПЕЦИФИЧНОСТ ОРГАНИЗАЦИЈЕ СЛОБОДНОГ ВРЕМЕНА ГЛУВЕ И НАГЛУВЕ
ДЕЦЕ У ПОРОДИЦИ И ИНТЕРНАТУ

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација је написана на 189 страна без литературе и прилога. Садржи 111 табела и 1 графикон, а литература обухвата 182 референце. Докторска дисертација садржи резиме на српском и енглеском језику, **Увод, I Теоријски приступ проблему** подељен у шест целина: 1. Слободно време (1.1. Појам времена и 1.2. Појмовно одређење слободног времена од 5 до 9); 2. Функција и значај слободног времена (2.1. Функција слободног времена и 2.2. Активности у слободном времену - подела и садржај (9-16); 3. Култура коришћења слободног времена (3.1. Специфичности слободног времена младих, 3.2. Специфичности слободног времена глувих и наглуви (16 -22); 4. Фактори који утичу на избор и организацију слободног времена (22-25); 5. Породица као фактор организације слободног времена глувих и наглувих (5.1. Појмовно одређење породице, 5.2. Функције породице, 5.3. Породица глуве и наглуве деце, 5.4. Проблеми породица глуве и наглуве деце, 5.5. Слободно време глуве и наглуве деце у породици- педагошке импликације (25-35); 6. Интернат као фактор организације слободног времена глувих и наглувих (6.1. Организација слободног времена у интернатима за глуве и наглуве ученике, 6.2. Реализација активности слободног времена у оквиру подручја васпитног рада у интернатима за глуве и наглуве (35- 41). II **Истраживачки део** обухвата: 1. Проблем истраживања, 2. Циљ и задаци истраживања, 3. Хипотезе, 4. Варијабле истраживања, 5. Методологија истраживања: 5.1. Формирање и опис узорка, 5.2. Мерни инструменти, 5.3. Организација и ток истраживања, 5.4. Статистичка обрада података (41-60), 6. Приказ и

интерпретација резултата (6.1. Специфичности породица глуве и наглуве деце као фактор који утиче на организацију слободног времена 6.2. Индикатори провођења слободног времена глуве и наглуве деце у породици, 6.3. Резултати истраживања специфичности организације слободног времена глуве и наглуве деце у интернату, 6.4. Поређење резултата истраживања у односу на индикаторе провођења слободног времена глуве и наглуве деце у породици и интернату (60-151), 7. Дискусија резултата (151-171), 8. Провера хипотеза (171- 182), Закључак (182-186), Предлог (186-190) Литература (190-205), Прилози (206-209).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

У првом поглављу кандидат дефинише појам времена са поєбним акцентом на појам слободног времена кроз целовито сагледавање дефиниција са социолошког, педагошког, медицинског, психолошког аспекта. У другом поглављу које обухвата функцију и значај слободног времена, кандидат правилно указује на значај слободног времена сагледаног са различитих аспекта, који једни друге не искључују, већ у међусобној интеракцију стварају услове за одмор и опуштање, очување здравља, као и за раст и развој ментално стабилне личности. Треће поглавље се односи на културу коришћења слободног времена која је приказана кроз специфичности у организацији и коришћењу слободног времена младих, са посебним акцентом на специфичности у организацији и провођењу слободног времена глувих и наглувих особа. У четвртном поглављу дата је свеобухватна анализа фактора који утичу на квалитет организације и реализације слободног времена, док су у петом и шестом поглављу анализирани специфичности породица глуве и наглуве деце, као и специфичности организације живота и рада у интернатима у којима глуви и наглуви проводе највећи део времена током целокупног школовања од оснине школе до завршетка средњег образовања и њихов утицај на развијање културе коришћења слободног времена и избор садржаја у складу са развојим потенцијалима глуве и наглуве деце и омладине.

Циљеви и задаци истраживања усмерени су на специфичности организације слободног времена глуве и наглуве деце у породици и интернату, док су у складу са постављеним циљевима и задацима дефинисане **хипотезе**: **Општа хипотеза**: Постоје разлике у активном и пасивном провођењу слободног времена глуве и наглуве деце у породици и интернату и **Посебне хипотезе**: 1. Постоје разлике у заступљеност културних догађаја у слободном времену глуве и наглуве деце у породици и интернату, 2. Постоје разлике у заступљеност спортских активности у слободном времену глуве и наглуве деце у породици и интернату, 3. Постоје разлике у додатном учењу и образовању у слободном времену глуве и наглуве деце у породици и интернату, 4. Постоје разлике у заступљености секцијских активности у слободном времену глуве и наглуве деце у породици и интернату, 5. Постоје разлике у начину провођења слободног времена у односу на узраст и пол глуве и наглуве деце, 6. Постоје разлике у врсти препрека које утичу на организацију слободног времена глуве и наглуве деце у породици и интернату.

Истраживање је спроведено на територији Републике Србије на узорку од 98 испитаника подељених у два подузорка и то: подузорак родитеља (Н-68) из шест школа за глуву и наглуву децу са територије Републике Србије и подузорак дефектолога (Н-30) запослених у интернатима за глуву и наглуву децу.

За потребе истраживања коришћена је посебно адаптирана скала о квалитету живота Comprehensive quality of life scale – School version (Grades 7-12) и ComQol-S5 (Robert A. Cummins, 1997), посебно конструисан упитник за родитеље и васпитаче, као и чек листа за утврђивање садржаја слободног времена глуве и наглуве деце у интернату и породици.

У обради података коришћена је дескриптивна статистика – приказани су фреквенције, проценти, аритметичке средине и стандардне девијације. Разлике у процентима су, као и повезаност међу категоријским варијаблама, испитане применом χ^2 -теста. Разлике међу аритметичким срединама различитих група испитане су применом једнофакторске и мултиваријатне анализе варијансе (АНОВА и МАНОВА). Унутаргрупне разлике међу аритметичким срединама проверене су употребом т-теста за зависне узорке. Повезаност међу квантитативним варијаблама утврђена је рачунањем Пирсоновог коефицијента корелације.

Подаци о активностима слободног времена глуве и наглуве деце у интернатским условима обрађени су квалитативно и квантитативно. Метод анализе садржаја примењен је у разматрању одговора које су испитаници формулисали у слободној форми, док су одговори на питања затвореног типа обрађени применом пакета за статистичку обраду *SPSS for Windows ver.19*. Резултати су приказани табеларно и графички.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. **Несторов С.**, Ковачевић Ј. (2016). Организација слободног времена деце ометене у развоју у породици. *Педагогија*, бр. 2 (прихваћено за штампу- у прилогу потврда)
2. **Несторов С.** (2014). Специфичности слободног времена младих глувих и наглувих. *Београдска дефектолошка школа*, 20 (3), бр. 60, 563- 578
3. **Несторов С.**, Ковачевић Ј., Несторов В. (2016). Породице деце са сметњама у развоју и проблеми са којима се суочавају. *Специфичности оштећења слуха- Нови кораци, Тематски зборник радова*, стр. 245-261.
4. **Несторов С.** (2016). Квалитет живота глувих и наглувих и слободно време, *Дани дефектолога Србије*. Београд.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу остварених циљева и задатака, као и резултата тестирања хипотеза кандидат је изнео битне резултате и закључке истраживања.

Резултати су показали да постоје статистички значајне разлике у активном и пасивном провођењу слободног времена глуве и наглуве деце у породици и интернату.

У интернату доминирају активности које припадају активном провођењу слободног времена, док глува и наглува деца смештена у породици углавном пасивно проводе слободно време, уз телевизијски програм, или рачунар и имају мање прилике да се друже са вршњацима.

Резултати о упражњавању културних активности у слободном времену глуве и наглуве деце у породици и интернату показују већу заступљеност по учесталости и разноврсности саржаја у интернатима за разлику од породица.

Резултати су указали на мању заступљеност спортских садржаја у активностима слободног времена глуве и наглуве деце у породици, док је заступљеност разноврсних спортских активности током слободног времена глуве и наглуве деце у интернату знатно већа. Томе свакако доприносе програми физичког васпитања као једне од значајних компоненти васпитног која је дефинисана у годишњем плану и програму рада интерната.

У односу на додатно учење и испуњеност дела слободног времена едукативним садржајима, резултати показују већу учесталост код деце смештене у интернатима у односу на децу која бораве у породицама. У породичним условима деца су оријентисана на израду домаћих задатака и савладавање школског градива у циљу испуњавања школских задатака, док у интернатима у оквиру интелектуалног васпитања једне од васпитних компоненти, постоје планом и програмом предвиђене разноврсне едукативне активности, као и посебно дефинисано време за додатно учење и израду домаћих задатака.

Према учесталости похађања различитих секција, резултати показују да су деца која су смештена у интернату у повољнијој ситуацији. У интернатима у оквиру програмских активности предвиђен је секцијски рад који воде дефектолози, али и секцијске активности које нису саставни део активности интерната, већ се деца под надзором дефектолога - васпитача укључују према жељи и афинитету и ван интернатских услова. Деца из породица имају ограничен спектар секцијских активности и учешће у њима је ограничено слободним временом родитеља како би под њиховим надзором могли да их упражњавају.

У односу на пол и узраст у учесталости и садржају коришћења слободног времена, резултати су показали да не постоји статистички значајна разлика. У односу на баријере у квалитетној организацији и реализацији слободног времена, резултати су показали да када су у питању деца која бораве у породицама квалитет, учесталост али и садржај слободног времена је директно повезан са проценом родитеља о њиховим могућностима и способностима, модалитетом комуникације која се користи у породици, расположивом слободним временом и организацијом слободног времена родитеља, као и од генерално квалитета живота родитеља. Када су у питању баријере квалитетног коришћења слободног времена деце која су смештена у интернат то је најчешће шаблонски режим дана у коме су временски испрограмиране све активности па тако и слободно време и доминантан утицај дефектолога-васпитача у контроли и избору активности.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживачки резултати су приказани на систематичан и прегледан начин. Приказани су табеларно и графички уз одговарајуће коментаре и коретно тумачење статистичких података. Интерпретација добијених резултата заснована је на изучавању релевантних научних извора. Поред табеларног приказивања резултата кандидат је, с обзиром на предмет истраживања, давао и детаљну дескриптивну анализу, док је у дискусији резултата указао на значајност добијених резултата поређењем са сличним истраживањима на нашим просторима, али и просторима ван наше земље.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација под називом *Специфичност организације слободног времена глуве и наглуве деце у породици и интернату* представља значајан научни допринос методици васпитног рада глуве и наглуве деце. Приказана теоријска анализа и емпиријско истраживање, потврдило је сложеност и научну актуелност обрађене проблематике. Научни допринос дисертације огледа се у критичком сагледавању улоге слободног времена са различитих аспеката који у међусобној интеракцију стварају услове за одмор и опуштање, али уједно и за очување здравља, као и за раст и развој ментално стабилне личности. Идентификоване су баријере у процесу квалитетне организације слободног времена како у породичном окружењу тако и у интернатима за глуву и наглуву децу што представља једно од примарних полазишта за даље осавремењавање и унапређивање ове за развој значајне васпитне компоненте. Посебан научни допринос представља дефинисан оквир за израду иновативног плана и програма васпитног рада за интернате глувице и наглуве деце, који је примерен општим циљевима и задацима васпитања, али и специфичним развојним потенцијалима глуве и наглуве деце и омладине.

П Р Е Д Л О Г

Докторска дисертације под називом *«Специфичност организације слободног времена глуве и наглуве деце у породици и интернату.»* кандидата мр Стевана Несторова, представља оригинално научно истраживање које свеобухватном теоретском анализом, као и добијеним резултатима представља значајан допринос синтези и проширивању постојећих знања из области организације и реализације садржаја васпитног рада у породици и интернатима, глуве и наглуве деце и омладине.

Комисија је сагласна да је докторска дисертација заснована на коректној методолошкој основи, како у погледу теоретског дела, тако и у истраживачком делу рада. Истраживање је засновано на теоријски валидном приступу, док су подаци обрађени адекватним статистичким методама и техникама са јасном интерпретацијом добијених резултата. Добијени резултати су повезани са постојећим теоријама у овој области, као и са истарживачким резултатима.

На основу изнетих закључака, Комисија сматра да су испуњени сви услови да мр Стеван Несторов, приступи одбрани докторске дисертације под називом: *«Специфичност организације слободног времена глуве и наглуве деце у породици и интернату.»* Са задовољством се предлаже Већу за мастер, специјалистичке и докторске студије Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитета у Београду да усвоји извештај Комисије и пошаље Већу научних области друштвено-хуманистичких наука, Универзитета у Београду на усвајање.

У Београду,

КОМИСИЈА

14.07.2016.год.

др Надежда Димић, редовни професор,
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију
Универзитет у Београду

др Јасмина Ковачевић, редовни професор
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију
Универзитет у Београду

др Ивица Радовановић, редовни професор,
Учитељски факултет – Универзитет у Београду